

DE
JURE JURANDO.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA,

QUAM

PRAESIDE

M. CAROLO GOTTLIEB
STRAUSSIO

PHIL. P. P. ORD. ET MAGNIF. SEN. BIBLIOTH.

D. XIX. M. AUG. A. R. S. MDCCLXXXIV

CONTRA ADVERSARIOS

JOANNEM GOTTLIEB EHWALT, GED. S. L. C.

JOANNEM GODOFREDUM KLEEFELD, GED. S. L. C.

JOANNEM CHRISTIANUM SCHMIDT, GED. I. U. C.

IN

AUDITORIO MAXIMO

PUBLICICE DEFENDET

BENJAMIN ERNESTUS SCHMIDT, GED. I. U. C.

STIPENDII FISCHERO-FERBERIANI ALUMNUS.

GEDANI,

TYPIS DAN. LUDOV. WEDEL, MAGNIF. SENATUS

ET ATHENAEI TYPOGRAPHI.

JURISURANDO

DISSEPTATIO

M. CAROLUS

OTTO WILHELM

INCLYTAE
REIPUBLICAE GEDANENSIS
PER - MAGNIFICO SENATUI,
PER - ILLUSTR

S. R. M. BURGGRABIO,

PER - MAGNIFICIS, MAGNIFICIS,
GENEROSIS, MAXIMEQUE STRENUIS,

PRAESIDI,

PRO - PRAESIDI,

PRAE - CONSULIBUS,

CONSULIBUS,

INPRIMIS

JOA. ERN. SCHMIDT,

GENITORI SUO CARISSIMO,

PATRIAE PATRIBUS OPTIMIS,

DE PUBLICA SALUTE MERITISSIMIS;

PRAENOBILISSIMIS,

AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS,

DICASTERIORUM

UTRIUSQUE CIVITATIS MEMBRIS,

SENIORIBUS,

CONSENIORIBUS,

ASSESSORIBUS RELIQUIS,

JUSTITIAE ARBITRIS

LONGE GRAVISSIMIS, MERITISSIMISQUE;

UT

UT ET
SUMME VENERABILI,
CONSULTISSIMO, EXPERIENTISSIMO,
EXCELLENTISSIMIS, DOCTISSIMIS,
GYMNASII PATRII
PROFESSORIBUS,
PRAECEPTORIBUS ET FAUTORIBUS
SUIS OPTIMIS;
NOBILISSIMIS, SPECTATISSIMIS,
CAROLO RENNER,

ET
JAC. ERN. SCHUMANN,
SECRETARIIS REIPUBLICAE GEDANENSIS
MERITISSIMIS;
NOBILISSIMIS, SPECTATISSIMIS

AD SACELLUM MARIANUM
ANTISTITIBUS,
SPLENDORE AC DIGNITATE CONSPICUIS;
MAECENATIBUS,
PATRONIS ATQUE FAUTORIBUS,
MAXIME DEVENERANDIS ATQUE
COLENDIS,

DISSERTATIONEM HANC IN SUI
STUDIORUMQUE SUORUM
COMMENDATIONEM SUB-
MISSE DAT, DICAT, CON-
SECRET

TANTORUM NOMINUM

DEVINCTISSIMUS CULTOR
BENJAMIN ERNESTUS SCHMIDT.

§. I.

Quanquam perplura jam, eaque eleganter satis et multa cum eruditione elaborata scripta exstant, quæ *I. Introductio.* locum de jurejurando fufius pertractant: placuit tamen eandem materiam in commentationis argumentum feligere: tum, quod nondum reprehensum vidimus, qui post messem ad spicilegium aecessit, tum, quod operæ pretium esse statuimus, in rem, cujus usus in vita humana ingens sane est et manifestus, sæpius inquirere. Accedit, quod nuper adhuc varii generis lites, nondum profecto penitus sopitæ, de juramentis ortæ sunt; et passim insuper acerbæ quoque audiuntur querelæ de abusu juramentorum, nostra potissimum ætate magis magisque invalescente. Lites autem illas recentiores, quibus non tam excitandis, quam renovandis tantum egregius Cl. et acutissimi Judæorum philosophi *Mosis* nimirum *Mendelidis* libellus, cui titulum fecit: *Jerusalem oder über kirchliche Macht und Judenthum* occasionem dedit, non omnino quidem silentio prætermittam; sed passim potius et illas tangam; attamen querelæ istius, frequentes juramentorum abusus spectantis, præcipue rationem habere mihi animus est; proptereaque, omiſſis omnibus, quæ non ad campum Philosophi, sed Theo-

A

logi

logi potius aut Jurisconsulti in hoc loco pertinent, in pertrahendo scripturae hujus argumento ita versari decreui, ut primum de natura juramenti, tam in genere, quam in specie differam; deinde jus hominis naturale jurejurando utendi, curatius, examinem; tum potiores abusu, qui jurando plerumque committi solent, fontes porro quæram; iisque inventis et monstratis, abusus denique ipsos, una cum malis, inde oriundis, consiliisque nonnullis indicem, quæ salutaria esse statuo, si abusu istorum multitudo non augenda adhuc, sed extenuanda potius et imminuenda sit.

§. 2.

II. Tractatio.

1) De natura jurisjurandi.

a) In genere.

æ) Definitio ejusdem.

De juramentorum itaque abusibus potioribusque illorum fontibus exposituro, ante omnia vera jurisjurandi natura interiorque indoles, quatenus scilicet ex solo rationis lumine, nequam vero ex arbitrariis hominum decretis nobis patescit, generatim examinanda erit. Ista vero perspicue satis et commode per brevem hanc definitionem declaratur, qua omne juramentum, cum Cicerone (*) *affirmatio religiosa* dicitur. Haud quidem ignoro, plerumque in ipsa jurisjurandi definitione, modum etiam et rationem, qua eadem hæc assertio religiosa fiat, determinari, juramentaque ejusmodi assertiones religiosas vocari, quibus Numen ipsum veritatis testem petamus; si vero pejeratum sit, divinæ misericordiæ in posterum renunciemus, et insignem aliquam extraordinariamque justitiæ Dei ultionis poenam in nosmet ipsos deposcamus. Sed vereor sane ne falsa prorsus aut superstitiosa saltem sint, quæcunque in verbis hisce adjectis vel vere continentur, vel contineri tamen videantur.

Cum

*) Off. III, 29.

Cum enim nihil omnino sit atque eveniat, quod non distinctissima et perfectissima ratione Deus cognoscat, proptereaque nihil quoque detur, quo præ ceteris curatius intuendo, in modum testium humanorum, Numen invitari queat; cum porro nemo mortalium propriæ, eidemque omnimodæ, felicitati renunciare, aut sponte in perpetuam infelicitatem miseriamque consentire possit; quippe cum insito nobis naturæ instinctu ad felicitatis nostræ amorem atque studium, per omnem vitam ducamur: satis incongruum sane est, jusjurandum tanquam ejusmodi actum concipere, quo Deus hujus vel istius rei testis præcipue expeti, et homo insatiabilem semper felicitatis appetitum in intimo cordis sinu fovens, benignitatis divinæ, unici hujus omnis prosperitatis humanæ fontis, effectus sibi beneficos, ipse, sub perjurii conditione, in perpetuum deprecari possit. Ac eadem prorsus aut similis saltem inconvenientia in tertio isto latet, quod religiosi hujus actus constitutum esse vulgo dicitur, et in solemnibus ad vindictam Numinis provocatione, sub conditione falsiloquii facta, plerumque ponitur. Ut enim silentio prætermittam, superstitiosam omnino opinionem esse, quæ huic jurisjurandi descriptioni parti subest, et pœnam divinam, eandemque extraordinariam, in oculos hominum præcipue incurrentem et præ ceteris gravem atque severam perjurii scelus immediate subsequi, sumit: hominem tamen pejerantem, cum ejusmodi vi et potestate præditum sibi fingere, qua decreta divina de fatibus humanis, cum cunctis eventibus mundanis nexu arctissimo copulatis, immutare possit, non absolum tantum, sed impossibile etiam est. Qui enim fieri possit, ut perjurus sua ad vindictam Numinis provocatione decreta divina immutare possit; si Deus sapientissimus voluerit,

et ab omni æternitate jam decreverit et stabiliverit, ut perjurii scelus, gravissimas ob causas durante terrena delinquentis vita, vel prorsus impune maneat, vel non adeo conspicua saltem et formidolosa ratione puniatur? Hæc itaque perpendenti, per brevis ista jurisjurandi definitio, quam in initio Sphi commendavimus, sine dubio aliis prolixioribus, licet vulgo receptis, præferenda videbitur; dummodo verum singuli, quod continet, momenti sensum assequatur, riteque percipiat. Ut itaque cuivis plana fiat ac perspicua hæc definitio, sciendum est, juramentum quodlibet affirmationem, vel *asseverationem* potius dicentes, nihil aliud eo ipso innuere, quam omne jusjurandum contestationem aliquam continere, qua quis veracitatem suam plenariamque verborum, aut aliorum cogitationum signorum, cum interno animi sui statu convenientiam satis perspicue significat; *religiosam* vero eandem asseverationem vocantes, nihil aliud adjecta hac determinatione indicare, quam quale discrimen adsit inter simplicem, aut laudam asseverationem et eam, quæ jurisjurandi nomine plerumque venire solet. Non enim quamlibet assertionem, sed illam demum jusjurandum dicere fas est, quæ religione in subsidium vocata, i. e. æriori religionis sensu, antecedentium aut intervenientium meditationum sacrarum ope, excitato; atque adeo ejusmodi sub circumstantiis, ritibus solemnibus et sacris data est, quibus asseverantis mens non certiori solum clariori et vividiori modo, quam in consueto ejus et ordinario statu plerumque fieri solet, de Numinis Supremi et existentia et attributis infinitis, inprimis tamen sanctitate, justitia et veracitate persuaderi, sed ad intensius quoque studium, gloriam divinam per veracitatem suam

suam pro virili illustrandi, officienter satis allici potuit et commoveri.

§. 3.

Neque vero definitionem hancce nostram adeo sterilem esse puto, ut nihil profus in se contineat, quod ad ulteriorem jurisjurandi dilucidationem faciat; sed varia potius confestaria, veram juramentorum naturam egregie declarantia inde deducenda esse statuo. Primum enim, quod ex definitione nostra, quantum quidem perspicio, satis commode cogitur, est: jusjurandum omne in subsidium tantum naturæ corruptæ adhiberi. Cum enim assertio dicatur *religiosa*, seu, quod idem est, religionis motivis, vera, fideque digna reddita; palam est, in quovis jurante perversum ejusmodi animum supponi, quo in eo, quod asserit, facile alios fallere legemque naturalem, quæ veracitatem postulat, migrare forte possit, nisi religionis adminiculo, jussu prudentique modo adhibito, ad faciendum officium fortius impellatur. Quodsi itaque dexteritatem perfectam, integritatemque moralem factam semper homo servasset et inviolatam, ejusque natura perversis animi inclinationibus nullatenus depravata esset: haud sane opus fuisset jurejurando, sed cuncta mortalium asserta vera semper essent, fideque digna. Nunc vero, cum eo usque res mortalium prolapsæ sint, ut integrum vitæ, scelerisque purum nullibi inveniamus, et nemo profecto hodiernum sine vitiis nascatur, nonnunquam saltem juramento opus est, ut subsidio hoc, satis valido, natura hominis corrupta sublevetur, et ad veri confessionem prona reddatur atque parata, sicque partim in eo, qui aliquid asserit vel promittit, fallacia aut perfidia; partim

β) *Confestaria inde deducta.*
Primum.

tim quoque in altero, cum quo negotium illi est, dubitatio atque incredulitas supprimantur.

§. 4.

Secundum.

Alterum, quod ex definitione nostra colligo, quaestionem illam, dudum jam propositam concernit, utrum iuramentum novam quandam et peculiarem obligationem producat, an vero vinculum tantum accessorium sit obligationum nostrarum? Quæ enim mente, acriori religionis sensu affecta, asserta fuerint, cum nonnisi moraliter vera in se continere possint, saltem debeant; ad veritatis autem moralis studium, ad unum omnes, per inviolabilem naturæ legem teneamur, licet nullo iurejurando ad obsequium; huic legi præstandum, excitati fuerimus: patet sine dubio, veracitatis observantiam neutiquam ut novam, quæ antea nondum adfuerit et iuramento demum contracta sit, obligationem spectari posse, sed existenti jamjam satisque in se validæ ad veriloquium obligationi supervenire tantum, per jurandi ritum, vinculum quoddam accessorium, cujus ope ad veritatis moralis observantiam tanto fortius obstringamur, quanto gravius peccemus, si præter obligationis istius violationem, in se jam satis turpem, acriorem quoque religionis sensum, ritu hoc religioso in mente nostra excitatum, qui alendus merito et ultro nutriendus erat, temere supprimeremus.

§. 5.

Tertium.

Neque facile latebit eum, qui paulo curatius definitionem nostram rimari velit, ea demum iuramenta, quæ per rem, divinitatis opinione in jurantis mente non destitutam, præstan-

præstantur, pro juramenti veris et legitimis habenda; proptereaque jusjurandum vel ab Atheo susceptum, vel per rem tamen, quam jurans divinam esse vel negat vel dubitat, præstitum, vanum profus esse, et sensu omni cassum. Cum enim juramenta assertiones *religiosæ*, seu prouti adjectam hanc determinationem antea exposuimus, ejusmodi assertiones sint, quæ acriori religionis sensu, per antecedentes, vel intervenientes meditationes sacras, in asseverantis animo excitato, ab eodem elicitæ fuerint et extortæ: apparet, assertiones, nullo religionis sensu animum asseverantis afficiente, factas, neutiquam pro juramenti habendas esse et reputandas. Jam vero non Atheorum solum assertiones, quamvis vel maxime externam juramentorum formam atque speciem præ se ferant, sed illorum quoque hominum effatâ, qui, licet Numinis existentiam quidem largiantur, suam tamen veracitatemque per solemnem ad ejusmodi tantum rem provocationem, quam creatam et finitam, neutiquam vero increatam et divinam esse opinantur, confirmare studeant, assertiones procul dubio sunt, sine omni, saltem clariori religionis sensu prolata; proptereaque jure, ut puto, meritoque negandum erit, in juramentorum numerum commode satis hujusmodi asserta referri posse. Haud quidem diffiteor, Atheo etiam nonnullas res præ aliis sacras, sanctas et pretiosas videri posse, eundemque pro veracitate sua, illas quasi oppignorando, majorem dictis suis fidem conciliare posse; sed nego tamen, hujusmodi assertorum confirmationes juramenta vocanda esse merasque contestationes tantum, fortius asseveratas, illas dixerim. Nec fugiunt me profus, quæcunque juris naturalis doctores, de nonnullis juramentorum, per res creatas conceptorum, exemplis, quæ pas-

sim

sim apud Scriptores profanos inveniuntur, jam olim disputarunt. Sed licet forte sint, qui hodieum dicant, paganorum plurimos per sidera, aut alias res creatas vere jurasse: illorum tamen opinioni ingenue assentior, qui hæc aliaque ejusdem generis exempla vel nulla omnino juramenta in se continere dicunt, vel jurajuranda quidem, sed talia tantum in illis vident, quæ assertiones sint, acriori religionis *falsa* sensu prolata et verificata. Homo enim licet falsam superstitiosamque de Deo opinionem foueat, et idolum pro vero Numine habeat, religionis tamen sensum habere, proptereaque ad veritatis confessionem per eundem religionis sensum commoveri potest. Quam ob rem juramenta etiam quælibet, jurantis religioni accommodanda, ejusque Numinis, quod quisque colit, attributa potissimum moralia in mentem illius revocanda sunt, cujus fides et veracitas jurejurando confirmanda est.

§. 6.

γ) *Species
juramento-
rum.*

Ad species denique formasque juramentorum respicienti, itidem ex definitione nostra fluere videtur, omne omnino juramentum in se quidem unum tantum, confirmatorium nimirum esse; sed receptam tamen istam et consuetam jurisjurandi in assertorium et promissorium divisionem, neutiquam in totum reprehendi, verum potius rite explicatam, ferri posse atque defendi. Jusjurandum enim cum propterea tantum a nuda assertionem differat, quod *religiosa* sit assertio; religionis vero ad assertionem aliquam applicatio alium habere nequeat usum, quam ut verificetur ejus ope et confirmetur assertio; sive affirmativa tandem fuerit, sive negativa: prior illa consecrarii nostri pars, omne juramentum in se tantum unum, confirmatorium

torium nempe, esse, facile sane liquet. Neque posterius quoque illud, receptam illam juramentorum in assertoria et promissoria divisionem nihilominus ferendam adhuc esse et defendendam, difficilius ex definitione nostra cogi posse statuo; dummodo distincte satis et perspicue antea explicetur, qualis tandem sensus huic divisioni jure sit tribuendus. Neutiquam vero fundamentum hujus distinctionis cum aliis quibusdam juris naturalis doctoribus in ista temporis differentia colloco, qua facta, juramento confirmanda, vel præterita aut præsentia, vel futura; et in priori casu juramenta assertoria, in posteriori autem promissoria dicuntur. Omnem enim rem, quæ jurejurando confirmari possit, factum quidem, sed nec præteritum, nec futurum, verum potius præsens tantum factum esse, statuo: præsentem nimirum de interno mentis nostræ — vel qua cognitionem et intellectus persuasionem, vel qua inclinationem et voluntatis proposita — statu significationem, ope signorum quorundam, a jurante factam. Ac hujus solum de interno mentis nostræ statu significationis, cum vera de eodem hocce statu perceptione præsentis convenientiam, jusjurandum quidem propterea, quod religiosa, i. e. ejusmodi assertio est, cujus veracitas religionis motivis elicitæ fuit et promota, confirmare potest; an vero amplius quid probare possit et confirmare, equidem valde dubito. Haud quidem ignoro, in rebus historicis, eventuum præteritorum credibilitatem augeri admodum et crescere, si testes hujusmodi rerum, testimonia sua juramento confirmaverint; sed curatius tamen examinanti, quid demum illud sit, quod immediate et vere jurejurando comprobatum sit, facile apparebit, non tam præteritorum eventuum certitudinem, quam præsentis tantum testimonii, de facto

B

quodam

quodam præterito dati, veritatem, illuc referendam esse. Quare quoque is, qui jurat, se audivisse, vidisse, aut alio quodam sensu externo hoc vel illud percepisse, non præterita sensationis ipsius, sed præsentis tantum de sensatione ista, olim habita, mentis persuasionis certitudinem, juramento suo vere confirmat: sensationes vero ipsæ, nisi aliis forte rationibus earum veritas probari queat, illiquidæ semper manent et incertæ. Quæcumque vero de rebus factisque præteritis lucusque diximus, ea majori fere, aut pari saltem jure de futuris rebus factisque valent. Facta enim ista futura, quæ jurejurando evincenda esse dicuntur, nonne ad unum omnia vel a cognitione jurantis ejusque intellectu solum, vel ab animi inclinationibus quoque et voluntate ejusdem immediate pendent? Hac vero futurorum hujusmodi factorum indole concessa, sane non perspicio, quomodo fieri queat, ut homo, cujus cognitio continuæ mutationi obnoxia est, jurejurando suo jam in antecessum polliceatur, hanc vel istam mentis persuasionem, seu eventum in cognitione sua obvium, vel exsituram olim, vel abfuturam esse. Neque etiam liquet, quomodo idem homo, cujus voluntas, uti in proverbio dicunt, ambulatoria est, juramento promittere possit, se post certum aliquod tempus, imo multos demum post annos, hoc vel illud animi propositum, hanc vel istam voluntatis propensionem aut habiturum, aut non habiturum esse. Nonne enim voluntatis propensiones a cognitionis nostræ statu atque conditione ita dependent, ut hæc mutata, istæ simul mutationem insignem necessario subeant; et annon igitur propterea, quod cognitionis status atque qualitas quovis fere temporis momento mutatur, nemo profecto mortalium pro voluntatis suæ propensionibus in antecessum spon-

spondere, futuramque hanc vel istam illarum conditionem certo eventuram esse, juramento suo asseverare poterit? Quodsi itaque nec præteritorum, nec futurorum veritas jurejurando confirmari potest, recte quidem et evidenter inde cogitur, præsentia tantum facta, eaque vel in intellectu jurantis solum, vel in voluntate quoque ejus contingentia jurejurando comprobari posse; sed nihilo tamen secius consuetam istam juramentorum in assertoria et promissoria divisionem optimo jure defendere licebit. Cum enim facta illa præsentia, jurejurando confirmanda, vel ejusmodi, quæ nullam in pactis promissivæ vim exferere queant; vel talia esse possint, quæ ad pacta promissivaque sancta atque illæsa servanda, utique vim quandam habeant atque potestatem: juramenta, quæ prioris generis facta confirmant, assertoria; quæ vero illorum, quæ posterioris generis sunt, certitudinem evincunt, promissoria nuncupare, sicque consuetam illam et antiquam divisionem porro retinere, jure meritoque licet.

§. 7.

His hæcenus de juramentorum indole in genere disputatis, instituti nostri ratio jam postulat, ut in specie etiam disquiramus, utrum naturale quoque jus quoddam homini competat, eorum, quæ illiquida adhuc et incerta sunt, veritatem, si res et ratio ita postulet, jurejurando confirmandi. Ac primum quidem ad ipsum hujus juris usum quod attinet, eum jam antiquissimum esse, et inter vetustissimas terrarum orbis gentes receptum, præsi ævi historia satis superque testatur. Non solum enim de Græcis, Romanisque, sed de Aegyptiis etiam, Hebræis, aliisque præsi ætatis nationibus pluribus, te-

b) *In specie de jure hominis naturali, juramento utendi.*

c) *Antiquitas hujus juris.*

stimoniam adsunt omni fide digna, quibus jurandi ritum illis
 jam temporibus obtinuisse, perspicue satis et sufficienter, si
 opus esset, probare liceret. At enim vero, forte conceden-
 dum quidem erit, jurandi ritum satis jam antiquum esse; sed
 jure tamen sumi poterit, usum ejusdem ritus nihilo secius fu-
 isse illegitimum, et ad perveras illas consuetudines referen-
 dum, quæ satis quidem mature inter mortales introductæ, neu-
 triquam vero unanimi omnium consensu receptæ ac probatæ
 sint. Quemadmodum enim multa quidem hujus usus docu-
 menta omnis ævi historia continet: ita etiam vestigia quædam
 haud obscura inveniri opinionis, a prudentioribus forte et cu-
 jusvis ætatis viris receptæ, haudquaquam jurandum, homini-
 busque, veri et candoris studio deditis, a perverso ejusmodi
 more prorsus abstinendum esse. Omissis enim, quæ haud
 pauci Christianorum, doctoris sui divini, ejusque legatorum
 de juramento monitis commoti, de jurejurando, seu ritu pro-
 fano et illicito censeant atque affirmant: antiquissimis
 jam temporibus, inter Judæos, Essenos; apud Græcos, Pytha-
 goreos, Socratem et Zenonem; quin etiam integram natio-
 nem satis celebrem, Scythas videlicet statuisse, nefas prorsus
 esse et illicitum, asserta sua juramento confirmare. Speciem
 utique habent, quæcunque hic sumuntur; an vero ita compa-
 rata sint, ut secus statuentium sententiam destruant, equidem
 valde dubito. Quod quidem Essenos attinet, utique *Josephus*
 de illis inquit: *supervacanea res ipsis habetur jurare **; prop-
 tereaque libenter concedimus, verum esse, severam hanc Ju-
 dæorum sectam jurandi ritum pro more quodam illicito ha-
 buisse; ac idem fere de Scythis largiendum esse puto, licet
 illa

*) Antiq. Jud. L. II, c. 7.

illa Scytharum responsio, Alexandro M. referente *Curtio*, data: *jurando scilicet gratiam Scythar sanctire ne credideris, colendo fidem jurant **), nondum statim probet, omne omnino jusjurandum a Scythis rejectum, et nullo in casu ab ipsis receptum aut usitatum fuisse. De Pythagora vero, ejusque asseclis jure meritoque statuimus, nequiquam omnem omnino jurandi ritum illos vituperasse, sed abusum tantum ejus reprehendentes, candoris, sinceritatisque studium præcipue commendasse. Quamvis enim Pythagoras statuisse dicatur: *non jurandum esse per Deos, sed quemque id curare debere, ut nec jurato sibi credatur ***), ex hac tamen Pythagoræ sententia tanto minus statim extorqueri potest, eundem non forte levem tantum et nimis frequentem jusjurandi usum, sed omnem potius jurandi ritum prohibuisse; quanto certius est, alibi eum discipulos, *ut ad jurandum raro ac tarde accedant, ubi vero semel jurassent, ut prorsus sacramenti fidem servarent ****), admonuisse; hosque, præceptoris ducisque hujus sui auctoritate commotos, non quidem per Deum explicite, sed tamen per *Tetractyn*, numerum, huic Philosophorum familiæ præcipue sanctum, quo Deum forte implicite significabant, jurasse. Quod denique ad Socratem et Zenonem attinet, opinantur quidem nonnulli, philosophos egregios, propterea quod prior per canem, anserem et platanum, posterior vero per capparim juraverit, veri nominis juramenta, quæ per Deum præsentur, omnino vituperasse; sed jocularia hæc sine dubio erant juramenta. quibus non idcirco, quod omnem jusjurandi usum rejiciebant,

verum

*) L. VII, c. 8.

**) Biog. Laert. L. VIII. §. 22.

***) Apud Diod. Sicul.

verum hanc potius ob causam utebantur, ut sermonis haberent quasi ornamentum aliquod ac supplementum, quo salva reverentia Numinis semper uti liceret, ubi pravus istius ætatis mos frequentem nimis iurjurandi usum invexerat. At enim ponamus, verum esse, non integras solum nationes, sed sapientiores etiam Græcorum Romanorumve philosophos quosvis credidisse, illicitum prorsus esse, ad veritatis confirmationem jurare: merito tamen quæritur, quo tandem jure iniquam hanc de iurjurando sententiam amplexi sint? utrumne rationes adsint, an potius desint, quibus opinio ista confirmari queat, et si quas dubitandi causas secus sentientes adferant, num idoneæ satis illæ sint, aut ineptæ potius et insufficientes? Atque hæc in sequentibus §. §. plenius disquirenda sunt et exponenda.

§. 8.

β) *Dubia,*
quibus im-
pugnatur.

Primum.

Primum itaque locum inter dubia contra jurandi licentiam, ex solis rationis principiis petita, illud merito obtinet, quod omni omnino usu jusjurandum quodvis carere perhibet. Eandem vero juramentorum inutilitatem ex duplici potissimum principio quodammodo probare secus sentientibus licet, quorum unum est: quod jusjurandum nec novam aliquam obligationem in jurante producat, neque obligationem, jam antea firmam et præsuppositam, fortius confirmet, validioremque reddat; alterum vero, quod nulla iurjurando vis competat ad pleniorum mentis persuasionem in aliis hominibus, quibus juratur, promovendam. Prius vero illud non Puffendorffii solum aliorumque juris naturalis doctorum, quorum placitis merito ad stipulandum sit, veram de juramento sententiam esse dicunt,

cunt, sed ex rationibus quoque patere ajunt, quas admodum validas esse putant. Quod enim ad juramenta primum assertoria attinet, unumquemque dicunt, ut, quicquid de facto aut eventu quodam, cujus veram indolem nosse aliorum interfit, ipsi forte constet, candide et aperte indicet, per se jam et sine omni juramento teneri; eandemque hominis cujuslibet obligationem, ne unico quidem novo motivo, per adhibitum jurandi ritum accrescere et auferri. Alteram vero istam juramentorum speciem, quæ promissoria complectitur, ita comparatam esse statuunt, ut nec iis, quæ in se illicita, proptereaque neutiquam vel promittenda tantum, vel servanda etiam sunt, contrariam reddere queat naturam, nec veram istam ad recte justaque promissorum observantiam obligationem vel producere primum, vel validiorem saltem efficere possit; quippe cum eadem hæc obligatio jam ante juramentum præstitum adfuerit, nec quicquam jurando illi accesserit, quod ejus vim et sanctitatem augere possit et amplificare. Quamvis enim vulgo quidem persuasum sit, hominem, quæcumque simpliciter tantum aliis promiserit, jurando, Deo quoque promittere; atque ita juramentum promissorium, duplex proprie promissum, unum Deo, alterum vero homini factum, et proinde duplicem quoque obligationem, erga Deum nempe et erga hominem continere; eandem vero duplicem obligationem utique multo fortis sanctioremque esse, simplici obligatione, per nudum tantum promissum contracta: tamen falsa et erronea esse, quæcumque de duplici promisso, aut duplici obligatione hic fingantur. Ad officia enim aliis debita, et, quod inde sequitur, ad promissa quoque aliis servanda, Deo æque ac hominibus unumquemque, licet nullo jurejurando fidem suam asseveraverit, obli-

obligari; proptereaque per se jam patere, non crescere obligationem per jurisjurandi accessionem, sed eandem potius manere, qualis antea jamjam fuerat. *Posterioris* istius principii, quo precario sumunt, nullam omnino jurijurando vim esse, ad majorem mentis persuasionem, in aliis hominibus producendam, veritatem inde elucere statuunt, quoniam nec candidus homo virtutique deditus, nec fallax ille vitiiisque contaminatus improbus, sive in animis piorum, sive in mentibus impiorum, majorem de fide sua persuasionem jurejurando suo excitare possit. Quodsi enim ingenuus homo, qui oris sinceritatem, vitæque integritatem semper sectetur, juret, illos quidem, qui æque probi candorisque studiosi sint, non majorem propterea fidem ei præbere; quippe cum eidem, vel non juranti, summam jam fidem tribuendam esse opinentur. Eos vero, qui falsiloquia vilipendant, ac veritati virtutique non magis, quam mendacio et vitio adhæreant aut faveant, nec jurejurando alterius adigi facile posse, ut dictis ejus credant; quippe cum, alios suo plerumque modulo metientes, ejusmodi animi perveritatem unicuique tribuant, quæ similis sit ei, qua ipsi sacra quævis sanctaque spernere ac profanare soleant. Quodsi autem contrarium contingat, et homo scelestum animum mentemque impiam in sinu suo fovens, juramento fidem suam testari velit: et illum quoque apud pios æque ac impios spe sua frustrari, cum utrique probe intelligant, eum, qui nec veritatis nec virtutis studiosus sit, nihili quoque habiturum esse, si cum juramentis ludat, aliosque assertis suis speciosis decipere possit.

§. 9.

In altero argumento, mos ille fatis jam antiquus, jureju- *Secundum.*
 rando in veritatis confirmationem utendi, multo adhuc gravius
 reprehenditur. Eundem enim non inutilem tantum, sed
 aperte quoque noxium multorumque malorum fontem esse
 ajunt. Id vero ne perperam et precario asseruisse videantur,
primam, quam prætendunt, rationem hanc afferunt, quod
 superstitioni nimis faveat. Cum enim communis fere omnium
 opinio sit, perjurii peccatum præ ceteris delictis gravius, im-
 mediate plerumque, aut miraculoso quodam modo, et in hac
 terrena mortalium conditione a Numine sanctissimo puniri: per
 se jam patere statuunt, quantum superstitio adjuvetur, si re-
 tento aut defenso jurandi ritu, opinio ista simul et retineatur
 et propagetur, cui non quotidiana solum experientia de perju-
 riis quam plurimis, in hac saltem vita impune commissis, sed
 sapientia quoque, bonitas et justitia Numinis ipsa aperte con-
 tradicant. *Alia* perniciosæ admodum, quam jurandi ritui tri-
 buunt, indolis ratio hæc adfertur: quod veritati officiat,
 vanamque istam et prorsus exitiosam opinionem aut procreet
 primum, aut alat tamen atque protegat, mendacia nempe sine
 perjurio commissa, vel omnino licita, vel peccata saltem levio-
 ra esse, quibus Numen facile condonet, aut ejusmodi poenam
 constituat, quæ ex malis adeo parvis consistat, ut cura bonis,
 per mendacium nonnunquam obtinendis, nullatenus compa-
 randa sit. Neminem vero, qui aliqua saltem errorum præju-
 diciorumque hominum notitia polleat, nostræque ad veracita-
 tem et fidem, nobis invicem servandam, obligationis sanctita-
 tem intelligat et meditetur, facile negaturum esse putant, ean-
 dem

dem hanc opinionem satis quidem pestiferam, sed nihilo tamen minus mentibus jurantium plerumque alte infixam esse et penitus insitam. Huic vero secundæ rationi, qua jurisjurandi usum prorsus damnosum esse evincere student, tertiam adhuc adungere liceat, quæ partim a scrupulis infinitis, meticulousorum mentibus ex jurato promisso vel asserto facile oriundis; partim quoque a plenaria ista petita est animorum depravatione, cujus producendæ, si non causa quidem proprie ita dicta, saltem tamen occasio, jusjurandum fieri possit; si nempe ab homine præstetur, qui ad levitatem inelinet, et sacra cura profanis, seria cum jocosis juxta æstimare, incuriosiusve tractare soleat. Experimentiam enim ipsam docere ajunt, sæpentero inveniri, qui postquam promissa, aut nuda tantum asserta sua jurejurando confirmaverint, perpetuo deinceps, eoque acerbissimo animi angore torqueantur, quod perjuros se vel jamjam factos, vel ut aliquando fiant, in summo nunc periculo esse metuant; quemadmodum etiam contra deprehendantur, qui perparum sane, quæcunque jurando vel promiserint, vel nude tantum asseruerint, deinceps curantes, propterea nec frequentes illas perjuria committendi occasiones ex debito vitantes, primum quidem hoc ipsum tantum facinus perpetrare non erubescant; id vero severâ Nummis vindicta cum non illico semper plecti animadvertant, mox temere prorsus et audacter suslineant, omnis generis peccatis mentem polluere, sibi que omnia permittere, quæcunque animum depravare, perniciemque perpetuam illi parare queant,

§. 10.

Tertium idque ultimum, *cujus mentionem facere de- Tertiam.*
 crevi, argumentum, hanc potissimum contra jurandi ritum
 rationem urget, quod dignitati hominis naturali per exercitium
 hujus ritus permultum derogetur. Licet enim mortalium res
 eo nondum prolapsæ sint, ut sine jurejurando nulla adhuc ve-
 ritas in terris inveniatur, et nemini profus fidendum sit, nisi
 hoc quasi vinculo religioso ad dicendam veritatem adstrictus
 fuerit: nihil tamen aliud quemlibet jurejurandi usum loqui, in
 hac secus sentientium ratione sumitur, quam pulsam a terre
 finibus veracitatem, mortaliumque naturam usque adeo hodie-
 num depravatam atque corruptam, ut dictis hominum nudis
 nulla amplius fides habenda, sed adminiculo potius peculiari
 opus sit, quo, veluti tortura quadam spiritali, eum in finem
 uti queamus, ut in asserente vel promittente malitia coerceatur,
 et efficeret satis fallacia omnis et perfidia impediatur; in al-
 tero vero, cum quo negotium est, dubitatio omnis et credu-
 litas supprimatur, penitus et extinguatur.

§. 11.

Dubiis hisce palmariis, quæ contra juramentorum usum
 vel actu moventur, vel moveri saltem possent, allatis: ipsa
 nunc fundamenta quoque lustremus, quæ ratio suppeditat, si
 quando opus est, ut jus hominis naturale, jurejurando in veri-
 tatis confirmationem utendi, adstruatur rite et stabiliat. Ac
 in primo quidem argumento, quo integrum hujus juris valo-
 rem docere conabor, hanc potissimum rationem adferre liceat,
 quod dubia, contra jurandi ritum mota, vel nihil omnino, vel

y) Rationes,
 quibus probatur, qua-
 rum.

N) Prima
 est, quod du-
 bia contra
 illud mota,
 omnia refelli
 possunt; id
 quod probetur
 ipsa re-
 futatione.

1) Primit
 non dubii.

non ea saltem probent, quæ probare deberent, si oppositæ sententiæ falsitas liquide satis evincenda esset. Id vero ne precario tantum posuisse videar, ad singula dubia, in §.§.is præcedentibus prolata, sufficientem, ut puto, responsum nunc jam subjungam. Primum itaque dubium quod attinet, quo omnis omnino usus juramenti denegatur, ejusdemque accusationis veritas ex duplici deinceps principio elucere dicitur: neutrum sane ex hisce principiis simpliciter concedo. In *priori* enim principio largior quidem, per jusjurandum neutiquam novam produci obligationem, qua materiale ejusdem; sed nego hoc de formali illius. Licet enim jurantes omnes ad veritatem sancte servandam, vel non jurati, jamjam teneantur, adeoque materiale hujus obligationis, per juramentum præstitum nec ortum demum sit, nec insigni adeo ratione immutatum, ut pro novo prorsus debito haberi queat: novum tamen ad veracitatem servandam motivum, jurisjurandi usu accessibile ad eandem obligationem, formamque propterea ejus satis eo ipso mutatam et innovatam esse, optimo profecto jure statuo. Quicumque enim jusjurandum dedit, non iisdem tantum motivis ad dicendum verum impellitur, quæ ad veracitatem in genere servandam invitare possunt; sed nova quoque hac ratione, ut satis officio huic suo faciat, commovetur: ne veracitatem violando, alio etiam modo graviter in Deum peccet, majestati nempe ejus infinite, cuius sanctitatem jurando meditatus sit, saltem meditari debuisset, audacter illud deridendo. Cum itaque jurandi ritu novum, idque satis efficax et grave motivum ad veracitatis obligationem revera accedat: falsum sine dubio erit, quod præterditur, obligationem videlicet istam per juramentum assertorium non confirmari magis et validio-

rem

rem reddi quam antea jamjam fuerit. Quæcunque vero ad istam objectionis partem, quæ juramenta assertoria potissimum tangit, modo dicta sunt, eadem fere valent etiam, si alteram illam objectionis partem, quæ ad promissorium iusjurandum præcipue spectat, refellere nunc velimus. Licet enim ex antea jamjam dictis facile admodum perspectu sit, lubenter me et sponte nunc largituro esse, non solum istam obligationem de futuro, cujus adimplendæ animum, per iusjurandi usum, partim delator juramenti, vel excitare demum, vel firmare tantum et obsignare quasi, partim vero jurans ipse, quantum in se est, aliis ad liquidum probare studet, neuti-quam, qua materiale suum, ejusmodi iusjurandi ope, vel produci primum posse, vel augeri etiam et perfici; sed vanam quoque esse et erroneam vulgi opinionem de duplici promisso vel pacto, per juramenta promissoria, partim cum Deo ipso, partim cum hominibus inito: tamen adsunt in promptu, quibus, hoc quoque in respectu, precarium istud principium destrui possit. Quodocunque enim juramenta promissoria præsententur, iterum duplex distinguenda est obligatio, alia de præsentem, et alia de futuro, et utramque illam non quidem qua materiale, attamen qua formale suum per adjunctum iusjurandum augeri puto et confirmari. Obligatio enim de præsentem, sinceram tantum veri istius animi propositi, quod jurans de adimplenda obligatione de futuro concepit, significationem; obligatio autem de futuro, ipsam hujus vel istius promissi, alteri legitime facti, observantiam, pro materia habet aut ob-jecto. Jam vero obligationem istam de præsentem quod attiner, ea utique, qua materiale suum, adjecto juramento non auge-tur et perficitur, sed qua formale tantum suum, firmatur sane

et

et fulcitur. Nonne enim novum hocce, ut candidè profus animi propositum indicet, motivum exinde juranti oritur, quod, si mendacium jurando diceret, et illos, quibus jurat, falleret, non solum officium illud suum violaret, quo ad vitanda mendacia, et ut justis suis promissis debite stet, tenetur; sed cum religione quoque ipsa Numinisque majestate temere luderet, eandemque derideret? Idem quoque valet de obligatione de futuro. Quamvis enim illa, qua materiale suum, nullam profus accessionem ex juramento capiat: ejus tamen formali novum aliquod accedens accrescit motivum. Cum enim qui jurejurando asseveravit, se promissis suis stare velle, eo ipso jus concessit aliis, tanto confidentius expectandi, ut officio satisfaciat, fidemque datam servet, quanto certius est, hanc ipsam illius fidem eo nunc asseverationis genere probatam esse, quod omnium validissimum et tutissimum inter homines habetur: sane, si officio suo deinceps desit, promissaque jurata non impleat, non in eo tantum peccat, quod debitum promissum non exsolvit; sed graviter etiam propterea delinquit, quoniam alios in usu juris sui, plenaria cum confidentia promissorum impletionem expectandi, turbavit et læsit; prætereaque ritus cujusdam valorem dignitatemque imminuere ausus est, qui sanctissimus plerumque reputatur et firmissimum ejusmodi pactorum vinculum constituit, sine quibus generis humani salus atque felicitas locum profecto habere non potest. Nonne igitur is, qui juramentum promissorium præstitit, si probe hæc omnia secum reputaverit, novis, iisque validissimis sane motivis, ut præstanda præstet, impelletur; ejusque propterea obligatio de futuro etiam, qua formale videlicet ejus, augebitur magis perficieturque? *Posterius illud principium, quo*
 prima

prima juramentorum accusatio superstructa est, non solum æque vagum et incertum, ac prius illud, quod modo destruximus; sed aperte quoque falsum est. Ad majorem enim mentis persuasionem, in aliis producendam, nullam omnino juramento vim competere, sive a probo et veraci, sive ab improbo et fallaci homine illud præstitum fuerit, a nemine sane jure defendi aut ad liquidum forte probari poterit. Haud enim dissiteor quidem, viro bono candorisque studio in plurimis rebus sine asseveratione religiosa fidem esse habendam: nunni vero propterea vel optimi præstantissimi viri interdum humani quid pati, veracitatisque leges, aut spe aut metu commoti, violare nequeunt? Nemo sane mortalium tam perfecte bonus nascitur, ut nullam prorsus fallendi mentiendique possibilitatem in eo deprehendere liceat. Quodsi itaque eadem hæc affectio animi vitiosa tam altas jam radices in natura humana egit, ut optimorum sanctissimorumque hominum assertis interdum diffidere neutiquam prorsus absonum sit: annon ideo permultum juvabit, ad majorem de veritate assertorum suorum persuasionem in piorum æque ac impiorum animis producendam, si præstantiores sapientioresque, in casu nimirum dubio et gravi, quæcumque dixerint, jurejurando obsignaverint, suaque asserta, vel præviis, vel intervenientibus meditationibus religiosis protulerint. Cum enim fieri prorsus nequeat, ut pius vitæque integritatem sedulo sectans, eo ipso temporis momento, quo officii sui distincte satis memor, Numitis quoque sanctitatem et justitiam severam attentus meditatur, a pietate deficiat et cum peccati conscientia delinquat: jusjurandum vi sane polleat necesse est, ad certissimam et perfectissimam, quæ dari modo potest, de veritate eorum, quæ præstantioris

ejus.

ejusmodi indolis mortales ritu hoc religioso suscepto, effati sunt, persuasionem in impiorum æque ac piorum animis producendam. Licet enim concedi possit, hominem irreligiosum interdum nec jurejurando quidem adigi posse, ut religiosorum dictis fidem habeat: id tamen non semper fieri solet, et, si forte contingat, non juramentorum efficacæ, sed incredulitati potius et perverso irreligiosorum animo, vitio id vertendum est. Quod denique ad juramenta, ab hominibus irreligiosis et impiis præstita, attinet, utique illis eadem prorsus ad persuadendum vis tribui nequit, quæ jurijurando hominis religiosi et probi competit: attamen nullam plane persuasionis producendæ vim illis concedendam esse, equidem sane defendere haud sustineam; dummodo jurans nondum omnem religionem penitus ejuraverit, Numinisque et existentiam et providentiam audacter neget. Cum enim vel pessimus nebulo nondum tamen perfecte malus sit: verosimile profecto est, asserta ejus religiosa, i. e. præviis et intervenientibus meditationibus religiosi ab eo elicita, multo majorem cum veritate convenientiam habitura esse, quam si nude tantam et sine omni religionis usu, ab illo prolata fuissent; proptereaque verbis quoque illius juratis major sine dubio ad persuadendum vis competit, quam injuratis tribui potest.

§. 12.

2) *Secundus
dubii.*

In dubio secundo, quo jurisjurandi usus ex hoc potissimum principio impugnatur, quod non usu tantum omni careant juramenta, sed noxia quoque sint et perniciofa, multa quidem sumuntur, quæ concedenda esse puto; sed nihilo tamen fecius permulta etiam in illo negari, saltem limitari cura-

curatius et refringi, non possunt tantum, sed jure etiam debent. Largiendum videlicet est, permultos non mancos solum atque obscuros, sed erroneos quoque et aperte falsos conceptus de jurejurando inveniri, qui plurium deinde errorum fontes saepenumero evadant atque scaturigines; largiendum porro est, jurandi ritum inter homines receptum, nonnunquam ad præjudicia quædam satis noxia ansam præbere posse; largiendum denique est, innumera interdum mala alia ex incauto vel illegitimo juramentorum usu ortum ducere posse. Quid vero inde? Ut usus tollendus sit cum abusu? Ita sane si inferre liceret, sacra quævis et salutifera, imo religionem ipsam, abrogare fas esset. Declaretur itaque et emendetur obscurus ille, mancus admodum et erroneus conceptus, quem vulgus plerumque de jurejurando ejusque indole et usu sibi format; providus semper et satis cautus hujus ritus usus instituitur; omniaque, quam fieri potest, diligentissime vitentur, quæ casu tantum et per accidens occasionem præbere possint, ut detrimenti quid ex jurandi ritu nascatur: tum, retento licet hujus ritus usu, cuncta sane mala ista et incommoda per se jam evanescent, quæ per juramenta ipsa procreari perperam dicuntur.

§. 13.

Tertium denique argumentum jurandi ritum propterea reprehendit, quod dignitati hominis naturali permultum deroget; sed curatius hanc accusationem examinanti, tota illa neganda esse videtur. Quanquam enim verissimum, propterea que secus sentientibus concedendum est, quemlibet jurisjurandi usum integritatis plenariæ defectum aliquem et privationem

3) Tertii
dubii.

D

nem

nem in humana natura arguere: eam tamen hominis dignitatem, quam hodiernum in illo animadvertere licet, per juranditum obscurari admodum, aut nimis forte immitti, sine fundamento asseri puto. Etenim eo usque quidem nondum prolapsæ sunt res mortalium, ut nulla amplius fides inter illos resset: attamen tristi, proh dolor! experientia edocemur, ejusmodi animorum depravationem ad omne genus humanum penetrasse, ut nemo profus ea adhuc gaudeat sinceritate et probitate, quæ per se jam efficienter satis impedire queat, quominus, vel spe vel metu nonnunquam commoveri possit, ut alios decipiat, mentiendoque vera dicere simulet. Hanc itaque labem, cum dudum jam mortalium natura sibi contraxerit, sane non video, quomodo jurisjurandi usus dignitati hominis naturali aliquid detrahat, dum nihil profecto aliud innuat, quam quod ipsa testatur experientia, labe nimirum ista omne genus humanum infectum, proptereaque remedio quodam opus esse, quo rite adhibito, collapsæ naturæ nostræ vires subleventur quasi et suffulciantur, sinceraque veritatis professio, si non semper, saltem tamen plerumque adjuvari possit.

§. 14.

β) *Secunda, ex diversis rationis principiis petita.*

αα) *Talibus, quæ idem illud jus ex parte jurantis ipsius evincunt.*

Potioribus itaque dubiis, quæ contra jurisjurandi usum moveri possunt, jamjam solutis, nunc ad alia quoque rationis principia pergendum est, quibus directe evincatur, in ipsis juris naturalis legibus juramentorum usum firmiter satis fundatum esse et probatum. Id vero, ut primum ex parte jurantis ipsius patescat, duobus potissimum principiis utar, quorum prius non nisi notissima illa et verissima juris naturalis lex est: cunctis omnino hominibus jus competere naturale agendi omnia

nia

nia et suscipiendi, de quibus non constat, illicita eadem esse, et aliqua lege naturæ prohibita. Jam vero eum, qui jurandi ritum debito modo, vitatisque abusibus adhibet, nihil, quod illicitum legeque naturæ interdictum esse constat, committere, non inde solum patet, quod palmaria illa dubia, quæ contra jurisjurandi usum ratio effingere potest, perspicue satis antea jam soluta, fusiusque refutata sunt: sed propterea quoque merito sumitur, quoniam ne ullum quidem in universo jure naturæ vestigium adest, ex quo ejusmodi principii, quod contra jurandi ritum vere pugnet, existentiam, vel divinando eruere liceat. Nostrum itaque illud principium cum cuilibet nunc evidens satis et certum esse debeat, merito sane exinde jam inferimus, unicuique mortalium jurisjurandi ope asserta sua confirmandi, jus datum esse naturale, minimeque dubium adhuc aut incertum. Posterius principium, quo assertum nostrum superstruere placet, lege ista universali continetur, quæ, quemlibet jus aliquod naturale habere, sancit, omnia omnino adminicula, quoad fieri sine aliorum læsione possit, libere adhibendi, quæ ad justum licitumque finem consequendum apta modo sunt atque idonea. Cum enim justo utique et licito animi consilio id agere quilibet possit, ut fidem apud alios sibi conciliet, aliorum de veritate assertorum suorum dubitationem dissipet, omnemque mendaciam, a se commissam, suspicionem exstinguat penitus atque repellat: primum quidem vel hoc saltem liquet, jus competere unicuique, adminiculis etiam quibusvis, dummodo aliorum læsio eorundem usu vitetur, libere utendi, ut justum hunc et licitum finem feliciter consequatur. Concessa vero hujus consequentiæ veritate: æquis jam porro negare poterit, jus nobis datum esse minime dubium, juris-

jurandi ope asserta nostra confirmandi? Quoniam enim nemo prorsus per legitimum jurisjurandi usum læditur, et juramenta quoque eam habent naturam, ut ope illorum fidem apud alios nobis conciliare possimus: iisdem etiam, tanquam adminiculis ad scopum ejusmodi legitimum accommodatis, uti, licitum utique nobis erit atque permissum.

§. 15.

*ββ) Tali-
bus, quæ il-
lud ex parte
eorum de-
monstrant,
qui juramen-
ta aliis dese-
runt.*

At enim non jurans tantum, dum religiosam rite adhibet asseverationem, suo utitur jure; sed is quoque, qui aliis juramentum deserit, nisi forte limites, quibus hujus quoque juris usus circumscribendus est, migret, neutiquam aliis injuriosius fieri videtur. Hujus vero asserti mei rationem iterum duplicem reddere placet, quarum prima hæc est, quod jusjurandum legitime alicui deferens, nihil profecto committit, quod læsionem alterius in se contineat. Quamvis enim non diffitear, si nullum omnino jus adsit, veritatis confessionem ex alio extorquendi, jurisjurandi delationem itidem iniquam esse, et pro læsione alterius habendam; remota tamen ista hypothesi, quomodo juramentum aliis deferendo, lædere eosdem possimus, equidem sane non perspicio. Quodsi itaque jurisjurandi delatione, in se spectata, neutiquam alios lædimus: ex principio isto, jam antea adhibito, quod omnia omnino jure naturali permixta esse docet, quæ nullam aliorum læsionem inferant, satis tuto jam inferre licet, jus homini concessum esse, naturale, juramenta aliis deferendi, idoneoque hoc adminiculo veritatis confessionem adjuvandi. Ejusdem vero juris nostri naturalis quantitas crescere deinceps et augeri nonnunquam solet,

let, si circumstantiæ accedant, quæ ejus usum adhuc impensius flagitent, quorsum potissimum refero, si metuendum cuidam sit, ne veritate vel negata, vel celata tantum, læsio ipsi inde oriatur; eidem vero alia non pateat via ad læsionem istam averteendam, quam alterius ad veritatis confessionem coactio, hujusque coactionis genus aliud locum habere nequeat, quam illud, quod hac veluti mentis excussione continetur, aut jurisjurandi delatione perficitur. Cum enim nemo prorsus ad læsionem alterius ferendam per se obligetur, sed jure potius gaudeat minime dubio, læsionem omnem licito quovis modo repellendi: in ejusmodi profecto casu, in quo læsio cuidam ex veritate vel negata, vel celata oriretur, licitum erit, jureque naturali mandatum, jurisjurandi delatione, ceu adminiculo coactivo, ad extorquendam veritatis confessionem satis idoneo uti; dummodo alia non pateat via ad eundem scopum facilius celeriusque perveniendi. His hæctenus disputatis, si denique adjungatur, nullo prorsus arctiori vinculo civitatem contineri, quam fide, neque vero ad fidem adstringendam efficacius adminiculum dari, quam juramentum; si perpendamus, reipublicæ, imò universæ societatis humanæ ad securitatem, tranquillitatem atque adeo felicitatem omnimodam plurimum interesse, ne lites immortales quasi sint, et in infinitum protrahantur; haud raro autem contingere, ut contentiones inter homines oriantur, quæ aliter terminari nequeant, quam per juramentum: nemini sane dubium adhuc aut illiquidum esse poterit, utrum jure naturali liceat, juramenta aliis deferre, an vero minus.

2) *De abusibus juramentorum, præcipuis illorum fontibus et ingentibus malis inde uascentibus.*

a) *Fontes horum abusuum, qui latent.*

æ) *In subiectis jurantibus.*

Tametsi vero satis firma adfunt principia, ex quibus jus hominis naturale, juramento veritatem confirmandi, ad liquidum demonstrari potest, proptereaque usus hujus juris in genere quidem licitus est atque permissus: nemo tamen, qualicumque rerum humanarum notitia præditus, negare facile poterit, abusum hujus juris, vero ejus et legitimo usu longe frequentiore esse, variaque inde et gravia cum reipublicæ universæ, tum singulis quoque membris illius damna oriri. Ad hæc itaque damna adeo nociva, pro virium nostrarum tenuitate, paululum imminuenda, haud abs re erit, si præcipuos nunc jurisjurandi abusuum fontes detegere suslineamus. Ac prima quidem tot tantorumque abusuum *scaturigo in ipso subiecto jurante vitiose et male affecto* latet; vitiosaque hæc ejusdem affectio primum in insigni quodam intelligentiæ judicii defectu deprehenditur. Debitæ vero intelligentiæ saniorisque judicii defectus, cum non in mente capitis tantum, aut in infantibus, qui nondum ad judicii maturitatem pervenerunt, iisque adultis hominibus, qui vel infantibus ex hæc saltem parte similes, vel ebriosi forte sunt; sed in illis quoque hominibus adsit, qui, licet in aliis rebus neutiquam prorsus rudes doctrinaque omni destituti sint, tamen aut veram hujus ritus religiosi rationem atque iadolem ignorant, aut in gravissimis illis de Deo erroribus versantur, quibus vel ipsa Numinis existentia, vel sapiens saltem ejus providentia negatur temere et rejicitur: turpes omnino juris istius nostri abusus orientur necesse est, si sacramentum dicere ejusmodi homini permittatur, qui uno vel altero ex debitæ intelligentiæ defectibus, quos modo indicavimus,

mus,

mus, misere laborat. Quomodo enim, qui veram jurisjurandi indolem, ejusque potissimum sanctitatem et dignitatem, vel ob imprudentiam naturalem, vel ob inscitiam, morbo aut in-temperantia contractam, ignorant, per meram formulæ sibi profusæ obscuræ, elocutionem adigi poterunt, ut quicquid in intimo pectore sentiant, aperte profiteantur? Quomodo, qui omnem jam ejuravit religionem et summum aliquod Numen revereri superstiosum esse statuit, per meditationem ceremoniamque religiosam commovebitur, ut veritatis leges sancte servet, genuinaque animi sui sensa externis signis sincere declaret? Quomodo denique, qui Deum quidem esse, sed nullam tamen rerum mundanarum curam illum gerere putant, omniscientiæ, sanctitatis, justitiæ, veracitatis, aliarumque Numinis perfectionum cogitatione efficaciter satis impelli poterunt, ut officio suo satisfaciant, suamque vera dicendi obligationem religiose servent? Omnibus sane hujus generis conditionisque hominibus, si jusjurandum dare permittatur, non solum usum nullum, sed perversum potius abusum inde sperare licebit. At enim vitiosa subjecti jurantis affectio non in intellectu semper, sed in voluntate quoque ejus sæpenumero præcipue latet, si scilicet vel ad animi levitatem nimis propendet, vel affectuum imperio subjacet, vel denique pravis omnino cupiditatibus ita regitur, pessimisque vitiorum sordibus adeo contaminatus est, ut omnem religionis sensum jamjam amisisse videatur. Quamvis enim lubenter largiar, hominem ad levitatem inclinatum, interdum quidem posse ad religionis sensum adduci; atque ideo sumendum quoque esse, religiosas meditationes, in mente ejusdem vere excitatas, utique veritatis etiam confessionem in illo adjuvare posse: cum tamen ejusmodi
homines

homines sacra quævis profanis, feriæque ludicris atque jocosis rebus plerumque æquiparare soleant, verum religionis sensum in illis excitare, perquam sane difficile, proptereaque vel maxime metuendum est, ne cum religioso jurandi ritu potius ludant, quam legitimo scopoque convenienti modo eundem celebrent. Quare igitur hujusmodi hominibus permittere, ut assertorum suorum veritatem jurejurando confirmet, illicitum semper esse statuo, nisi forte mentes illorum ad debitam hujus ritus religiosi celebrationem sedulo antea et diu satis præparatæ fuerint atque dispositæ. Ac idem fere de illis sentio, quorum animus vehementioribus affectuum perturbationibus irritatus nimium est atque commotus. Licet enim in eo, qui affectui cuidam antea indulsit, sedatis jam motibus hisce animi perturbatis, jusjurandum ad veritatis confessionem facilius eliciendam cum fructu adhiberi posse largiar: fortiori tamen affectuum, metus v. c. spei, iræ aut vindictæ impetu adhuc durante, jure, ut puto, meritoque dubito, an juramenti usus eam in hominis animo vim habeat, ut ab omni falsiloquio deterere, ingenuamque veritatis confessionem extorquere possit. Denique pessimam quoque illam mortalium progeniem, quæ sceleratam prorsus et flagitiosam vitam colit, potissimum vitiosa ejusmodi lue infectam esse statuo, unde frequentes jurandi abusus facile oriri solent. An enim de eo, qui omnem Numinis reverentiam, eousque jam exuere sustinuit, ut vitii excellere honori sibi ducat, aut, nullo prorsus religionis sensu commotus, non erubescat amplius, dum turpissima quævis delicta palam et quotidie perpetret; an, inquam, de ejusmodi homine expectandum est, ut ritu quodam religioso ad veritatis confessionem commoveri queat? Et annon propterea
abusus

abusus potius, quam verus et legitimus jurisjurandi usus erit, si ad fidem hujusmodi hominum arctius adstringendam, vinculum illud religiosum adhibere pergamus?

§. 17.

Alium jurisjurandi abusum fontem haud raro in *objectis* (β) In objectis juramentorum. juramentorum seu rebus ipsis, quæ jurejurando confirmari solent, deprehendere licet; si scilicet eadem vel nimis leves et viles, vel incertæ et dubiæ, aut illicitæ et inhonestæ, vel impossibiles denique, aut difficiliore saltem sint, quam ut jurantis viribus pares haberi possint. Cum enim insignis quædam dignitas atque sanctimonia ritui huic religioso non per se tantum, sed ob scopum quoque ejus et finem salutarem competere debeat: levem prorsus nulliusque momenti rem juramento obsignare, nihil sane aliud est, quam ipsam ejus sanctitatem profanare. Insuper vero et vilium quarumvis rerum veritatem jurejurando confirmantes, cum mox ipsa juramenta vilipendere incipiant: ejusmodi sane animi status in his ipsis hominibus pedetentim producit, quo durante, perquam facile est, frequentiores jurisjurandi abusus committere. Quemadmodum autem perversum omnino et illicitum jurisjurandi usum dico, si viles leviorisque momenti res sancto hoc asseverandi genere comprobantur: ita, quæcunque dubia adhuc vel incerta sunt, juramento confirmare, pari modo absolum plane, sibi que repugnantem hujus juris abusum vocare licet. Juramenta enim cum internam rerum juratarum indolem haud immutent, quæque per naturam suam dubia atque incerta sunt, indubia simul et certa esse nequeant: nescio profecto, an inconvenientia et absurditas fingi possit major ea, quæ ejusmodi

E

juris-

jurejurandi abusu committitur. Eundem vero perverſum ju-
 ramentorum uſum neſcitum iſolitus forte et raro tantum
 obuium eſſe puto. Ut enim alia ejus exempla taceam, unum
 tamen hoc adferre liceat, quod in ejuſmodi cœtuum ſacroſan-
 ctis antiliſtibus deprehenditur, qui, craſſa nimis et erronea de ju-
 rejurando opinione, quod a religione plerumque cognomina-
 tur, adhuc regnante, partim ipſimet ſuſſinere, non forte
 præſentem tantum, ſed futuram quoque de hoc vel iſto religi-
 onis dogmate docendo tuendoque voluntatem juramento ap-
 promittere; partim etiam alios commovere ſudent, ut ſimi-
 lem in modum, non quæ in præſenti ſolum tempore in intel-
 lectu æque ac voluntate adſint, ſed ea quoque, quæ in poſte-
 rum etiam in intimo pectore ſuo eventura ſint, juramento ob-
 ſignent quaſi et ſpondeant. Annon enim internæ mentis hu-
 manæ perſuaſiones, quæque inde pendent, animi etiam noſtri
 decreta atque propoſita quouis ſere temporis momento, partim
 ſponte ex libero noſtro arbitrio, partim vero contra aut præ-
 ter omnem voluntatem noſtram mutantur, atque idcirco, quod
 omnes tenemur ad intelligentiam æque ac voluntatem magis
 magisque emendandam, corrigendam et perficiendam, ſubin-
 de mutari etiam aut transformari debent; et annon propterea
 incertum proſuſ eſt, utrum eadem animi ſententia vel incli-
 natio, cujus veram et realem præſentiam internus ſenſus nunc
 teſtatur, in poſterum etiam ad futura nobis ſit, vel minus?
 Hac vero incertitudine evicta, quilibet profecto per ſe in-
 telliget, abſonum proſuſ eſſe, ſi reſpectu futurarum mentis
 perſuaſionum, aut inclinationum certi quid jurando promitta-
 tur. Quæcumque autem de dubiis incertiſque rebus, incongrue
 proſuſ jurejurando confirmandis, modo dicta ſunt, eadem
 quoque

quoque de aperte falsis, inhonestis et illicitis rebus sine dubio valent. Cum enim vel nudum tantum et simplex falsiloquium, quo alii lædantur, jure naturali jam prohibeatur; inhonestas vero et illicitas res v. c. rapinam aut internecionem cet. aliis promittere, pari modo nefarium facinus sit, quod jus naturæ vetet: per se jam patere puto, multo sane minus licere, juramento interposito, aut falsa ista adseverare, aut turpia hæc et inhonesta perpetrandi animum obsequare. Sed superest, ut de ultima adhuc rerum classe, quæ, si jurejurando confirmetur, turpium religiosæ hujus asseverationis abusuum causa fiunt, nonnulla dicantur. Duo vero rerum genera ad hanc classem refero, impossibilia nempe, et ea, quæ ob internam, qua gaudent, indolem ita affecta sent, ut religiosæ asseveratione confirmari prorsus nequeant. Ac prioris quidem generis res, quæ fieri plane nequeunt, si jurejurando comprobantur: facile quidem unusquisque perspicit, temerarios inde et absonos prorsus juramentorum abusus oriri, dummodo perpendit, impossibilia non incerta tantum, sed aperte quoque falsa, nullamque eorum ad obligandos homines vim esse, proptereaque juramenta etiam, quæ existentis, non vero deficientis obligationis accessorium fieri possunt, perverso animo et incongruo modo ad illa confirmanda adhiberi. Sed sane dolendum tamen est, nimis frequentia adhuc inveniri juramenta, quæ eum in finem præsentur, ut confirmet aliquid, quod non ita quidem, ut sibimet ipsi repugnet, sed hac tamen ratione impossibile est, ut per vires jurantis naturales et ordinarias perfici facile nequeat. Quem enim fugit, pleraque officia publica, non nisi iis, qui juramentum officiale præstiterunt, conferri; ejusdem vero juramenti officialis argumentum, si non semper qui-

dem, attamen plerumque ita conceptum esse et concinnatum, ut permulta sane jurato promittenda sint, quæ debite servari et rite perfici nullo profus modo possint. Quod si itaque nostra hac, scientiarum beneficio adeo collustrata, ætate permultis sane animus est, abusus abrogare, passim adhuc regnantes: optandum profecto est, ut in hoc quoque abusu abrogando emendandoque operam auctoritatemque suam interponere velint. *Posterioris* generis res quod attinet, non nisi ejusmodi illas esse puto, quæ interiore sua indole ita ab aliis rebus differunt, ut nuda quidem et simplici affirmatione eas indicare fas sit, jurejurando autem illarum veritatem confirmare contra rationis legisque naturæ præcepta pugnet. Ac de his quidem rebus non summatim tantum statuo, utique abusum potius, quam verum et legitimum jurejurandi usum nuncupandum esse, si religioso asseverandi genere adhibito, vel affirmentur, vel negentur; quippe cum illicita semper et illegitima sint, quæcunque rationis jurisque naturæ legibus adversantur; sed in specie etiam opinor, facta potissimum historica, ab aliis nempe narrata, in numerum illarum referenda esse, eumque, qui aliquod factum, ab hoc vel isto scriptore narratum, non

BB) Res, quæ peperam huc referuntur; quorum iterum pertinent.

N) Sententias internæ.

simpliciter tantum pro vero facto vendicaret, sed jurejurando etiam ejusdem veritatem confirmaret, absonum hunc juramenti abusum esse commissurum. Utrum vero sensus *interni* objecta ad eandem hanc rerum classem pertineant, an vero minus; equidem non dubito tantum; sed oborta nuper hæc quæstione, affirmativa etiam sententiæ in genere adsentior. Quamvis enim Cl. Mendelides negativam sententiam defendat *), eidemque summo et acutissimo viro concedendum etiam sit, veram

sincer-

*) l. c. p. 74 et 75.

sinceramque eorum, quæ sensu tantum interno percipi possunt, confessionem, jurejurando ex alio elicere, haud incongrue, torturæ cujusdam spiritualis applicationem dici posse: tantum tamen abest, ut ejusmodi vim, conscientiis illatam, semper et in genere injustam esse credam, ut potius bina hæc sumpta defendere sustineam: 1) Quæcunque sensu interno percipiuntur, eam habent naturam, ut non in se tantum possint jurejurando confirmari; sed, si forte externæ illorum significationis veritas demonstranda evincendaque sit, meliori fere jure liceat, hoc nostrum, quod jurando absolvitur, probandi genus adhibere, quam si rerum, ad sensum externum pertinentium, certitudo evincenda sit. 2) Jussum nonnunquam et neutiquam semper illicitum est, violentum ejusmodi conscientiæ internæ scrutinium adhibere. Prius assertum, quoad primam sui partem, inde patet, quod objecta sensus interni, animi v. c. *præsentis* persuasiones, vel decreta ac proposita *præsentia* cum plenariâ, aut ea saltem, quæ rerum ad sensum externum pertinentium respectu locum habet, certitudine cognosci possunt; et nihil omnino, nec in ipsa eorum natura interna, nec in signis quoque, quibus indigitandæ sunt, adest, quod in se impediât, quominus is, qui ejusmodi objecta sensus interni rite perceperit, jurejurando etiam adigi queat, ut ita prorsus aliis eadem significet, prouti revera percepta ab illo fuerint atque cognita. Alteram vero asserti mei partem inde evidentem fieri puto, quoniam veritatis eorum, quæ de sensationibus externis vel affirmantur vel negantur, plura plerumque et alia adhuc adsunt documenta, quibus quidem non adhibitis, nefas forte dici posset, si juramento quis asserta sua comprobaret; eorum autem, quæ de internis sensationibus aliis

aliis significanda sunt veritas, nullo profus alio demonstratio-
nis genere, quam eo, quod in dato jurejurando consistit, evin-
ci potest. *Posterius* illud assertum meum, quod attinet, veritas
ejusdem inde potissimum elucet, quoniam saepenumero e re
vel personæ, sensationem suam testificantis ipsius, vel aliorum
saltem hominum est, ut veritas ejus, quod de sensatione qua-
dam interna asseritur, ea quoque evidentiâ et certitudine de-
monstretur, quæ pro summa in hoc genere merito habenda;
neque vero alia sane est, quam ea, quæ prælitò jurejurando
absolvitur, id quod, vel unico hoc exemplo facile liquet, si
in inquisitione quadam criminali de eo jam quæstio oriatur,
utrum delinquens volens, an potius præter voluntatem animi-
que propositum delictum commiserit. Quodsi autem utraque
hæc sententia nostra vera; proptereaque iis assentiendum sit,
qui, ut nostra de sensu interno perceptis effata jurejurando
confirmemus, nonnunquam saltem licitum esse judicant: ex
generali saltem regula ista *Mendelidis*, quæ contrarium ejus
prorsus docet, quod modo probatum est, cogi sane nequit,
juramenta, quæ a religione plerumque cognominantur, omni-
no illicita esse rejiciendaque. Quamobrem idem quoque jura-
mentorum genus tam diu pro licito et iusto habendum erit,
donec ex alio fundamento contrarium evincatur. At enimve-
ro consecrario huic nostro contraria prorsus ratione, de jura-
mento religionis statuendum esse, recentiorum quam plurimi
ex aliis quibusdam principiis; Celeberrimus vero *Mendelides* in-
de in specie probare quidem voluit, quod nulli prorsus coetui
sacro jus quoddam perfectum competat, alios ad candidam et
apertam internæ mentis de hoc vel isto dogmate persuasionis
confessionem cogendi; sed cum nondum effecerit *Vir celeb.*
sua,

suā, quam dedit, demonstrātionē, ut omnes ei assentiantur, eademque controversiā in recenti quasi lite versata quidem, nentiquam autem penitus jam decisa sit: a scopo commentationulæ nostræ haud alienum puto, si quæ nobis hic vel vera, vel falsa esse videantur, paucis adhuc adferantur,

§. 18.

Ante omnia vero, si lucis aliquid et claritatis huic liti conciliare velimus, statim in initio definiendum erit, quid demum intelligendum sit per religionis juramentum? utrum scilicet 1) ejusmodi denotet promissionem juratam, qua jurans partim ad internam de hoc aut isto dogmate mentis persuasione nunquam immutandam, sed fovendam potius semper et continuandam, partim ad constans animi propositum, ejusmodi dogmata cum annexa asseveratione, vera eadem esse atque certa, aliis proponendi, contradicentes autem opiniones tanquam erroneas rejiciendi et detestandi, nullo tempore abjiciendum, sed servandum potius et retinendum obstringitur; an 2) significet meram tantum de *præsenti* solum vel mentis de hoc, aut isto dogmate persuasionem, vel animi etiam de ejusmodi dogmate docendo contrarioque rejiciendo, proposito, asseverationem, jurejurando confirmatam; an denique 3) vel una cum eadem hac asseveratione, vel solum, promissionem innuat atque contineat, huic aut illi doctrinæ salutaris typo, nullo ad internam mentis persuasionem, forte immutatam, respectu habito, eo usque conformiter docendi, quousque jurans in eadem societate religiosa permanens sit, quæ hunc nec alium doctrinæ typum sequitur. Jam si in primo nunc significato religionis juramentum sumatur, nullus prorsus dubito, quin ejus-

2) *Opiniones religioſæ.*

modi

modi religionis iuramenta pro illicitis et aperte absonis haberi debeant; proptereaque utique concedendum etiam sit, nulli omnino coetui religioso talia iuramenta aliis deferendi, jus competere atque potestatem. Cum enim, quod §. præc. jam monstratum est, internæ mentis persuasiones, pendentiaque inde animi consilia eam habeant indolem, ut salva natura hominis rationali eadem semper retineri et in certos quosdam cancellos quasi coerceri nec debeant, nec etiam possint: liquet sine dubio, nullum prorsus coetui cuidam sacro jus competere, obstringendi alios, ut ejusmodi quid in posterum præsent, quod in potestate sua nequam situm est. At enim longe profecto aliter hæc lis terminanda erit, si secundum illum conceptum de juramento religionis tibi formaveris. Coetui enim sacro jus competere perfectum, religionis juramento, in hoc significato accepto, alios ad profitendam veritatem cogendi quasi et impellendi, firmissimis sane evinci potest argumentis. Nonne enim opiniones religiosas, una eum pendentibus inde animi consiliis et appetitibus, ad cujusque hominis suum proprium pertinent? Nonne itaque plures homines, easdem proprius opiniones religiosas foventes, illas tanquam commune aliquod proprium possident, atque adeo de servando hoc bono communi, de tuendo illo et ad posteros propagando inter se convenire, initoque pacto sociali, eundem in finem hoc vel illud de eo statuere et decernere possunt? Nonne idcirco deinde secus sentientes aliasque opiniones religiosas propagare tentantes, cum hujusmodi hominum attentatis, in secura proprii sui possessione revera turbentur et lædantur, a docendi officio in coetu suo sacro, quovismodo licito, qui alteri nullam injuriam affert, removendi facultatem habent et potestatem?

Annon

Annon porro hanc ipsam ob causam, ne, quod tanquam bonum commune spectatur, vel auferatur prorsus vel depravetur saltem et mutiletur, sollicitè sibi cavendi jus societati ejusmodi religiosæ concedendum erit? Nonne denique idcirco, si opus fuerit, ut ejusmodi coetus sacer certis quibusdam suæ societatis membris jus atque munus conferat, opiniones receptas docendi, explicandi, vindicandi et propagandi, eidem societati licitum quoque erit, ut membris illis, quibus *) idem illud jus cum emolumentis quibusdam conferendum est, eum in finem, ut securitati communis boni, et tranquillitati societatis universæ consulatur, ejusmodi juramentum deferat, quo præsens et mentis de opinionibus in ista societate receptis persuasio, et seria animi ad docendas illas, defendendas, commendandas et propagandas propensio solemnè hoc ritu contestanda; insuper autem juranti vel implicite vel explicite promittendum quoque est, se mutata forte in posterum **) interna mentis persuasione, pendenteque inde animi proposito, vel prorsus a muneris administratione emolumentorumque ***) cum eadem conjunctorum

F

*) Sub conditione nempe, si promissis suis steterint.

**) Potissimum in gravioribus doctrinæ capitibus.

***) Si a continuata horum emolumentorum perceptione, quicunque olim in officio doctoris, nunc amisso, eadem acciperit, non sponte desistat: jure a coetu sacro cogi potest, ut contra voluntatem suam id jam faciat. Cum enim quælibet societas religiosa obligata sit, ut doctori suo pro studio et labore, pro ingenti, quam hujus officii legitima postulat administratione, operæ, temporis, immo pecuniæ etiam et virium ipsarum impensa, certa quoque emolumenta, honoraria et præro-

Etorum petitione et fruitione desitutum, vel saltem non nisi totius coetus sacri consensu *) in recepto doctrinae typo quietam immutatum esse? Equidem sane non video, quid tandem illud sit, quod usum hujus potestatis vel ulli coetui sacro dubium aut illicitum prorsus reddere queat. Postulat enim in genere tantum ejusmodi quid, quod ad pacem internamque totius societatis tranquillitatem servandam necessarium est; eademque hæc postulatio in specie quoque ita est comparata, ut a futuro coetus cujusdam sacri doctore, nec quæ physice forte aut moraliter illi impossibilia sint, nec tale quoque promissum exigat, quo conscientia ejus vinculis oneretur, et sentiendi docendive libertas penitus tollatur. Licet enim futurus coetus cujusdam sacri doctor ejusmodi juramentum præstiterit, saluum tamen jus retinet, opiniones, antea receptas, mutandi deinceps et rejiciendi, aliasque, prioribus oppositas, libere assumendi, dummodo nullum; nova hæc, a stabilito doctrinae typo aliena, dogmata in eodem coetu, qui typum illum sequitur, pro lubitu docendi jus, sine consensu hujus societatis temere sibi arroget; verum potius, si eundem hunc consensum obtinere nequeat, nec tamen eidem cum officio boni viri consistere

prærogativa tribuat: jus quoque sine dubio cuilibet etiam coetui sacro competere debet perfectum, eos, qui pactum pristinum jam amplius non servant, sed contrarium potius agunt, atque adeo noxam potius, quam utilitatem huic societati adferunt, si aliter fieri nequeat, vi etiam cogendi, ut perceptiorem emolumentorum, non amplius promeritorum, haud continent. Unde etiam simul contra Mosen Mendelidem patet, coetui sacro jus aliquod circa sacra perfectum competere.

*) Sive tacitus ille sit, sive expressus, perinde est.

sislere posse videatur, ut receptas in ista societate opiniones, sine improbatione porro tradat, et novas, prioribus contrarias, reticeat, aut defendere et propagare omittat, e coetu isto sacro egrediatur, et pactum olim initum debito modo solvat; quo quidem in casu, si non ubivis quidem, in multis tamen terrarum regionibus, omnia omnino pro vulgare poterit et docere, quæcunque modo libuerint. Si denique de jurejurando, in tertio significato sumto, quæretur, utrum licitum illud sit, an illicitum: eadem fere ratione litem decidendam esse puto, qua antea id jamjam factum est. Quamvis enim lubenter largiar, coetus cujusdam sacri a futuro doctore suo petitionem, ut juramento sancte promittat, se, sine respectu ad internam mentis suæ persuasionem habito, tandiu tamen recepto cuidam doctrinæ salutaris typo conformiter docere vellet, quoad in isto coetu permanens, doctorisque munere functurus sit, duriusculam esse et priori paulo acerbiorē *) : ta-

F 2

men

*) Largior quoque, religionis juramenta, in se quidem, ad mala, in mundo obvia, referenda esse; sed mala tamen eadem minora et necessaria esse puto, quæ impediunt mala majora. Nec quoque dissiteor, speciem habere, quæcunque de ulteriori opinionum receptarum emendatione, conceptuumque vulgo familiarium illustratione necessaria, per religionis juramenta admodum impedita, plerumque hic objiciuntur. Sed ipsum tamen a nobis defensum coetus cujuslibet sacri jus doctoribus suis religionis juramentum deferendi, neutiquam objectione hac funditus destruitur. Quandocunque enim coetus sacer a futuro doctore suo vel hoc tantum, ut jurato promittat, se receptum doctrinæ typum purum atque integrum, sine omni depravatione et mutilatione publice dociturum esse, postulat; nec omnem istam

men ingenue profiteor, nec coetum illum sacrum, qui ejusmodi religionis juramentum a futuro doctore suo petit, injuriam huic afferre, nec cunctos, qui, ut munere doctoris fieri orrentur, ejusmodi jusjurandum præsent, contra boni honestique viri officium agere mihi videri. Societas enim religiosa talia jurajuranda doctoribus suis deferens, neutiquam eisdem cogit, ut pactum hoc officiale inean, promissumque propterea juratum præsent, sed jus tantum illud indubium sibi sumit, pacto sponte inito, et promisso jurato, libere præslito, vel cogendi illos, ut pactum servent suisque slent promissis, vel pactum omnino solvendi, doctoremque, qui ipse pactum sociale, sponte initum, primum violavit, ab officio, emolumentorumque, inde pendentium, perceptione removendi. Neque doctoris sui conscientiam vinculo quodam injusto adstringit,

istam — quæ cuilibet opinionum sacrarum æque ac profanarum doctore, sine arctiori limitatione, merito relinquenda est, et a quolibet sane coetu sacro, qui saniora rationis principia sequitur, revera semper relinquitur — cum thesi, in doctrinæ systemate recepta, et antithesin proponendi libertatem nimis coercet aut prorsus aufert: ulterior ista opinionum emendatio conceptuumque illustratio nullum profecto ex jurato ejusmodi doctoris sacri promisso detrimentum capere potest; quippe cum concessa doctore libertate, antithesin quoque cum thesi proponendi, in se liberum doctore esse debet, recentissimas et validissimas contra receptas opiniones objectiones indicandi, et enarrandi; dummodo ea, quæ ejusmodi objectionibus recentioribus jure opponi queant, non dolose reticeat, nec importuno prorsus tempore, aut solo novaturiendi pruritu ductus, præter omnem necessitatem et causam sufficientem controversias tractet.

fringit, ejusque sentiendi libertatem coercet penitus aut tollit; sed partim, pacto adhuc subsistente, impedit quidem, quo minus aliæ, præter receptas opiniones, cum harum indignatione aut refutatione in interiori coetus sui gremio, concioneque ejus publica doceantur, propagentur et commendentur; ipsam autem doctoris sui libertatem sentiendi et opinandi, quicquid libuerit, salvam illi relinquit atque illæsam, dummodo alienas suas opiniones vel omnino reticeat, vel aliis saltem non obrudat et publice commendat; partim etiam pacto *) jam soluto, nec cogitandi secus et statuendi, nec docendi quoque et publicè voce scriptivæ dogmata, prorsus a doctrinæ suæ typo aliena, propagandi et tradendi libertatem ullo modo coercere vel fludet tantum, vel potestate etiam sufficiente valet. Quod vero ad alteram asserti mei partem attinet, neutiquam omnes omnino, qui, munus doctoris sacri in se suscipiendo, ejusmodi religionis juramentum præsent, contra boni honestique viri officium peccare: lubenter quidem concedo, dari posse et concipi ejusmodi doctrinæ typos, quibus divulgandis, propagandis et commendandis, nemo, qui secus sentiat, sine gravi conscientiæ officiique, a viro bono explendi, læsione, juramento sese obstringere possit. Quodsi enim doctrinæ quidam typus graviores errores et talia dogmata contineret, quæ generi humano prorsus exitiosa essent, quibusque assumptis, ipsum religionis fundamentum rueret; futurus autem istius coetus sacri, qui talem typum sequitur, doctor perniciosam

*) Cujus liberam solvendi facultatem, quilibet profecto coetus sacer, saniorum de cogitandi conscientiaque libertate sententiam fovens, doctoribus suis semper relinquit, ejusque ad aliena sacra transitum nunquam impedit.

niciosam hanc religiosi ejusmodi systematis indolem probe perspiceret et abhorreret: utique contra viri boni officium pugnaret, si nihilo secius jurejurando promitteret, se pestiferas illas opiniones contra meliorem conscientiam docturum et propagaturum esse. Cum tamen non omnia opinionum religiosarum systemata pestilentibus ejusmodi erroribus scateant; sed dentur etiam doctrinæ salutaris typi, qui, licet omnia quidem illorum sumpta veritati haud exacte conveniant, leviores tamen et parum noxios errores contineant: sane non video, cur esse nequeant, munus doctoris sacri ambientes, qui sine conscientiarum officiorumque a viro bono et honesto servandorum læsione ejusmodi juramenta religionis præstare possint. Quodsi enim doctoris sacri munus appetens doctrinæ typum, quo docendo et propagando, munere accepto, tenetur, antea probe examinaverit; disquisitione autem ejus finita, distincte intellexerit, non ab omni quidem errore et præjudicata opinione illum immune proorsus esse et liberum; attamen errores, in illo contentos, vel parum noxios, vel suo etiam modo utiles esse, promovendæque animorum tranquillitati proficuos: me quidem iudice, sine ulla officii, quod viro honesto incumbit, læsione ejusmodi religionis juramentum non præstare solum; sed *) promissum suum juratum servare etiam poterit **).

§. 19.

*) Dummodo vera esse et certa, quæcunque falsa et erronea esse cognoverit, non expressis verbis vel ita doceat, ut ipse opinionibus a se rejectis assentire videatur; verum potius historiam veluti dogmatum proponendo, nude tantum et simpliciter narret, hoc vel illud dogma in coetu isto sacro receptum esse, cujus doctrinæ salutaris typum docendi munus acceperit.

**) Quodsi itaque opinionum religiosarum systema, quod in 39 Articulis fidei ecclesiæ Anglicanæ continetur, ab episcopis Angli-

Tertius abusu, qui jurando admittuntur, fons, in neglecta iusta juramentorum forma latere videtur. Cum vero ad formam juramentorum in genere non formula tantum ista, qua partim assertio religiosa ipsa, partim quoque singula vel assertorum vel promissorum momenta exprimuntur; sed omnis etiam hujusmodi actus religiosi dispositio et solennitas pertineat: haud sane mirandum amplius erit, frequentes adeo juramentorum abusus hodiernum inveniri; simulac nimirum evinci poterit, utrumque illud ad juramentorum formam relatum, vitiosum sapinus et scopo obtinendo parum adaptatum esse. Quis vero negare sustineat, tristi, proh dolor! experientia acerbam hanc querelam facile admodum probari posse? Quamvis enim prior illa formæ juramenti tribuendæ pars, tum demum iusta legitimaque esset, si partim verba asseverationis religiosæ ipsius plana et perspicua forent, genuinumque jurisjurandi sensum, sine ambiguitate ulla exprimerent, partim quoque formula, qua singula asserti aut promissi jurati momenta indicantur, distincte satis iustaque cum determinatione, limitatione et restrictione concinnata et significata fuerit: utrumque tamen juramentorum formæ frequentius sane deest, quam vulgo creditur. An enim consuetæ assertionis religiosæ formulæ, v. c. ita me Deus adjuvet! Sic faciet Dominus! cet. plenum

v) In neglecta de bita illorum forma.

Anglicanis pro ejusmodi doctrinæ salutaris typo habetur, qui quidem non ex omni parte verus, sed in se tamen non noxius, verum proficuum potius et utilis sit: perperam Moses Mendelides statuit, summos hosce viros ad hunc doctrinæ typum docendum vel jurejurando vel subscriptione tantum sese obstringendo, in perjuria suspensionem venire. Vid. Jll. J. D. Michaelis Orientalische und Exegetische Bibliothek, XXter Theil,

plenum jam et omnino distinctum religiosæ assertionis sensum exprimunt? Annon obscuro plerumque, vago et indeterminato dicendi genere expressa sunt, quæcunque jurejurando suo vel asserere vel promittere jurans tenetur? Et numae propterea aliud quid, quam plures juramentorum abusus expectari possunt; cum homines jurantes ipsi, ut plurimum, non intelligant, quæcunque juraverint. Ad posteriorem formam juramentorum debitæ partem quod attinet, legitima quidem eadem esset, dignitatique ejusmodi actus religiosi conveniens, si non nisi cum festâ quadam solennitate, et prævia semper iustis animorum jurantium, ad ritum huncce sacrum decenter celebrandum, præparatione, a personis sacris, non solidiori tantum doctrinæ salutaris cognitione, sed habitu etiam sufficiente, quicquid religio vel jubeat vel vetet severius inculcandi instructis, facta, jurisjurandi actus institueretur. Sed quando et ubi ejusmodi severa gravitas aut decorum religiosum in ritus hujus sacri celebratione apparet? Nonne potius plurima juramenta sine ulla prorsus solennitate, præter ea, quæ in digitorum erectione, cujus tamen ceremoniæ sensum plerique ignorant, consistit, et, quod longe turpius est, sine ulla Numinis reverentia, levissimo prorsus animo, præstantur? Nonne tantum abest, ut debita semper animi jurantis, per personam sacram, præparatio requiratur, ut potius in judiciis nostris civilibus animis nonnullis venalibus impune permittatur, ut vel decies, quin centies etiam, si fieri posset, in brevi unius horæ spatio jurent aut pejerent? An itaque aliud quid ex forma juramentorum adeo deformi oriri potest, quam gravissimi et turpissimi ritus hujus religiosi abusus?

§. 20.

Ultimus tandem, isque prioribus haud sane minus irriguus abusus, jurando admisorum, fons in multitudine juramentorum, nostra aetate praeter necessitatem profecto aucta, deprehenditur. Licet enim insignis quaedam sanctimonia jurijurando non juxta communem hominum opinionem tribuatur tantum, sed vere etiam insit; proptereaque, ut major eaque debita huic actui reverentia vel concilietur primum, vel servetur porro, perraro tantum, et non nisi tum demum ad jurandum homines admittendi essent, cum alia ad veritatis evictionem via non amplius pateret: nihil tamen certius evidentiusque esse puto, quam justo saepius juramenta adhiberi, et passim, praecipue tamen in civitatibus majoribus omnibusque fere locis, ubi dicalasteria judiciciaque publica habentur, evenire, ut vel una diei hora catervatim homines ad jurandum accedant; nec pacta tantum rariora, assertoque graviora, sed vulgaria etiam et sequotidiana jurejurando confirmantur. quae alia quoque ratione, severiori scilicet poena, partim nudo falsiloquio, partim promisso non servato, constituta, debitum valorem, necessariamque fidem longe sane melius facilisque obtinere possent. Cum vero, quae crebro eveniant et perficiantur, in consuetudinem tandem abeant; consueta autem res, licet in se dignitatem praestantiamque habeant eximiam, celerrime tamen vilescere soleant: fieri sane aliter nequit, quam ut frequenti nimis jurisjurandi usui, ejus quoque reverentia atque sanctitas apud multos non parum exolescat. Quid vero inde aliud, quam turpis et multifarius jurisjurandi abusus fluere potest?

§. 21.

Enimvero omnes omnino abusus fontes huc usque indicatos noster, quid tandem proficiet, nisi abusus ipsos cognoscamus, seri-aque multiplicis sane et gravissimi damni, ex eodem hoc perverso juramentorum usu nascentis, meditatione commoti, de optima fide tolli prorsus vel coerceri saltem queant? Quamobrem in fine hujus commentationis nostrae partim de abusus ipsis, partim de ingenti commentationis nostrae partim de abusus ipsis, partim de ingenti quaesita, quam jurisjurandi abusus adferant, partim denique de via quoque optima, qua avertere illam liceat, paucula adhuc tradenda sunt et adjicienda. Abusus itaque juramentorum ipsos quod attinet, ad tria potissimum genera commode illi reduci possunt. Primum est, cum impio prorsus et irreligioso animo homines ad falsum pro vero venditandum jurant, sicque vel internam mentis persuasionem, vel verum animi propositum scientes volentesque men-

b) *Abusus ipsi.*

G

tiendo,

tiendo, scientes etiam volentesque turpissimum illud crimen committunt, quod perjurii nomine plerumque venire solet. Secundum abusuum genus habetur, cum homines perjurare quidem nolunt, sed circumvenire tamen alios jurejurando cupiunt, proptereaque astutas cavillationes occultasque mentis reservationes adhibendo, aliisque dolo proflus modo fucum faciendo, jurisjurandi verba in longe alium sensum detorquent, quam alii, quibus juratur, iis tribuunt. Tertium denique abusuum genus tum dari statuo, cum neque impio quidem isto, nec callido hoc consilio, sed proflus tamen levi animo, et nullo ad ritus hujus religiosi sanctimoniam respectu habito, eum tantum in finem nonnunquam homines jurant, ut itidem perficiant, quicquid mos receptaque dudum consuetudo secum fert atque flagitat.

§. 22.

c) *Mala inde oriunda.*

α) *Mala ipsa.*

Mala ex perverfo jurisjurandi usu nascentia, itidem non unius ejusdemque generis sunt; sed alia ejusmodi sunt, quæ hominem ipsum, hunc vel istum abusum in se admittentem, afficiunt, alia vero, quæ alios attingunt societatemque humanam omnem concernunt. Ad priorem illorum classem merito primum irreligiositas ipsa est referenda, quæ quantum hominis malum sit, fusius definire profecto non opus est. Oriri vero eandem, si non semper quidem, saltem tamen plerumque, ex jurisjurandi abusu, facile intelligitur, dummodo perpendatur, juramenta esse actus religiosos, proptereaque abutentem iisdem religioso quoque ritu abuti; ex rituum autem religiosorum abusu plerumque irreligiositatem plenariam sequi. Cujus quidem asserti nostri veritatem permulta etiam irreligiositatis exempla, non nisi ex abusu juramentorum orta, sufficienter sane, si opus esset, confirmarent. Aliud detrimentum, quod homini juranti ipsi perverfus hujus ritus sacri usus adfert, in eo consistit, quod fide eum bonaque apud alios fama atque æstimatione privet. An enim ei, qui vel in Numinis quasi faciem mentiri non erubescit, vel in re maxime seria ludere et jocari, aut religionis ipsius ope aliis fucum facere sustinet, an inquam ejusmodi homini, nisi emendetur forte, vel unquam fides habenda, bonaque apud alios fama atque æstimatio illi exspectanda erit? Fama vero fideque amissa, utrum optatum rerum suarum successum videre, vitamque vere felicem agere cuidam liceat, an vero minus: id ex misera profecto eorum conditione, qui jacturam hanc fere irreparabilem semel fecerunt, liquide satis et quam optime intelligitur. Tertium denique malum, quod perverfo modo jurans sibi et ipsi parat, in aliorum depravatione, turpi suo ipsius exemplo facta, consistit. Cum enim maximam exemplorum vim in aliorum mores et universam vivendi non minus,

minus, quam cogitandi rationem esse, inter omnes constat: quilibet sane jurejurando abutens, malo hoc exemplo suo, alios etiam ad similem usum juramentorum perversum facile seducere potest, sicque ipsemet depravatam ejusmodi conditionem et turpem profus pestiferumque habitum in aliis producere, quo regnante, ipse nec de assertorum alterius veritate, nec de promissionum ejus sinceritate, licet plenaria certitudine quam maxime opus illi fuerit, unquam certo persuaderi poterit. Posterius vero illud malorum genus, ad alios quoque homines sese extendens quod attinet: duo potissimum sunt, perfidia nempe et irreligiositas, quæ illuc referenda esse puto. Frequentes enim juramentorum abusus, utrumque hoc societati humanæ adeo perniciosum confectarium semper secum conjunctum habere, non ex antea jamjam dictis solum, sed inde etiam apparet, quod experientia partim de ingenti vi, quæ malis exemplis ad depravandos alios inest, partim quoque de perfidia et irreligiositate in his præcipue locis, ubi juramenti homines ludunt, regnante, abunde satis testatur. Utrumque vero mali genus societati humanæ profus exitiosum esse, quis est, qui dubitet? Fide enim sublata fundamentum societatis humanæ ipsum labefactatur, et religione exfulante omni, rapinæ profecto, caedes, bella, seditiones, ruinæ oppido aderunt; nullius vita amplius salva, nulla opum possessio vel ad momentum secunda; non hospes ab hospite, non focer a genere tutus, et fratrum quoque gratia rarissima profus erit.

§. 22.

Tot igitur tantorumque malorum impetui, qui rerum publicarum felicitati omni et securitati ruinam minatur, ut animo confidenti obviam ire fortiterque resistere queamus, in genere quidem fingi, ostendique nequit via quædam melior ea, quæ in sedula potiorum istorum fontium obstructione consistit, ex quibus plurimos juramentorum abusus fluere antea monstravimus. His enim nocivorum effectuum causis sublatis, ipsi quoque effectus perniciosi simul auferentur. Quodsi vero ad ejusmodi morbum, rebus publicis adeo pestiferum, felicius celeriusque sanandum, specialiora quoque consilia desiderentur, sequentes, si placet, regulæ observentur: 1) Cum, quæ raro eveniunt, sanctiora pierumque et præstantiora habeantur: nimia juramentorum multitudo imminuatur; potissimum vero ista jurajuranda abrogentur, quæ vel superflua profus, vel temeraria saltem sunt, cum vel phylice vel moraliter impossibile sit, ut serventur etiam, quæ jurejurando promissa sunt. 2) Non formula solum juratoria ipsa, sed singula etiam momenta, quæ jurejurando vel asserenda vel promittenda sunt, distincte satis verbis-

3) *Consilia quædam ad tollenda eadem aut imminuenda saltem, haud incommoda*

verbisque perspicuis semper et rite determinatis exprimantur. 3) Sapientie virtutisque doctores non in genere tantum obligentur, ut quavis sibi data occasione naturam sanctitatemque juramentorum perspicue explicent, vulgique de ritu hoc religioso conceptus, mancos admodum et superstitiosos sape, emendare et corrigere studeant; sed semper quoque ad præparandas jurantium mentes sensusque religionis acriores in animis illorum excitandos advocentur. 4) Majori cum solemnitate et conspicua facile tam eorum, qui juramenta deferunt, quam aliorum quoque hominum, qui ejusmodi actus testes tantum aut spectatores sunt, erga Numen Supremum reverentia ritus hic religiosus celebretur. 5) Magistratus severiori et graviore poena, sine omni personarum respectu decreta, non in perjuros solum, sed in cunctos quoque animadvertat, qui alios quoque jurisjurandi abusus admittunt. Ac id quidem, ut eo melius perfici queat, 6) denique principes in quavis republica, primores populi, et omnes, quorum officii ratio jam postulat, ut præcipue bono exemplo aliis præeant, sollicite sibi caveant, ne ipsimet unquam juramento abutantur; et si forte juraverint, sacramenti fidei sancte semper et sincere servent. Hæc jam sufficient. Nec enim nobis, pro præsentis instituti et temporis ratione, licet esse prolixioribus.

VD
18

ULB Halle

002 713 802

3

56,

lib. 22

DE
REJURANDO.

SERTATIO PHILOSOPHICA,
QUAM
PRAESIDE

1784, 2.

CAROLO GOTTLIEB
STRAUSSIO

PHIL. P. P. ORD. ET MAGNIF. SEN. BIBLIOTH.
XIX. M. AUG. A. R. S. MDCCLXXXIV

CONTRA ADVERSARIOS
NEM GOTTLIEB EHWALT, GED. S. L. C.
GODOFREDUM KLEEFELD, GED. S. L. C.
M CHRISTIANUM SCHMIDT, GED. I. U. C.

IN
DITORIO MAXIMO

PUBLICAE DEFENDET
N ERNESTUS SCHMIDT, GED. I. U. C.
PENDII FISCHERO-FERBERIANI ALUMNUS.

GEDANI,
IS DAN. LUDOV. WEDEL, MAGNIF. SENATUS
ET ATHENAEI TYPOGRAPHI.

